

באר אליהו אבן העזר

שגזרו שכל בתולה תבעל להגמון תחילה (שבעקבותיה נעשה הנס ע"י יהודית שהרגה את ההגמון) החליפו את הסימנים כדי שהגויים לא ישימו לב שיש כאן חתונה וירצו לקחת את הכלה להגמון ויאמרו להם שזה משתה של שבוע הבן - ברית מילה, אך באמת הסימן המקורי היה ריחים לברית ואור הנר לחתונה. הנה שגם הפסוק בעצמו מקדים סעודת ברית מילה לסעודת חתן וכלה. ועוד שבסיום הפסוק הנ"ל בירמיה ל"ג י"א "קול אומרים הודו את ה'" רמז לברכת המזון שיש לפתוח ב"נודה לשמך" ובסוף "כי אשיב את שבות הארץ כבראשונה" דהיינו שלא יהיה יותר דוי וחרון וינחנו במעגלי צדק במהרה בימינו אכ"ר. הרב אלי כ"ץ

נח.

חתונת כסף

לידידי הנכבד נ"י

שאלתני מה דעתי מענין אלו שנהגו לחגוג עשרים וחמש שנה לנשואין, וקורין אותה חתונת הכסף. בפרשת בהעלותך (במדבר ח' כ"ד) נאמר: "זאת אשר ללויים מבן חמש ועשרים שנה ומעלה יבוא לצבא צבא בעבודת אהל מועד".

וכתב הרמב"ן שם: כי כל אדם נותן לבו בעשירותיו (כשעובר עליו עשור שנים) כי ישתנו בהם הטבעים (כמו שנוזכר במשנה אבות בן עשרים, בן שלושים, בן ארבעים וכו') וידע בהגיעו לעשרים או לשלושים, כי ידעו בו שכניו וקרוביו ואביו ואמו וילדיו ויודיעוהו (כלומר יחגגו אותו). אבל בהגיעו לעשרים וחמש לא ירגישו בו כל כך. ואם כן יש לנו לחקור מה טעם לחגוג דוקא בעשרים וחמש שנה לנשואין?

ואמנם כבר כתבנו בשו"ת באר אליהו יו"ד סי' קפ"א בענין השתתפות בסעודת ברית, וחילקנו בין ברית מילה עצמו לסעודת ברית, וכי ש"יג בריתות הוא טעם להעדפת ברית עצמה אך לא להעדפת סעודת ברית. והנה כאן הנדון הוא בסעודת הברית, שבה אומרים נודה לשמך, אך מ"מ לא מדובר פה אם להשתתף בברית או בנשואין, שהרי שניהם ביחד בסעודה זו, אלא הנדון במה לפתוח את ברכת המזון ב"נודה לשמך" של ברית או ב"דוי הסר" של נשואין, וע"כ נאמר שברית מילה שנכרתו עליה י"ג בריתות ראויה היא שנקדים לפתוח בה ברכת המזון.

והנה מהפסוק המפורסם בירמיה ל"ג י"א, שמשם היסוד לברכת חתנים שנאמר בה "קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה", ראייה מוכחת להקדמת מילה שנדרשת מהמלה "ששון", כמ"ש חז"ל ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, ששון זו מילה, וא"כ קול ששון קודם לקול חתן וקול כלה.

וגם בסיפא דקרא המקביל לו בירמיה כ"ה י' "קול רחים ואור נר" ופרש"י "קול ריחים, סימן הוא לסעודת ברית מילה על שם שטוחנין ושוחקין לה סממנין לרפואה. ואור הנר, סימן משתה כך שנינו בסנהדרין" ובגמ' סנהדרין ל"ב שנינו "תנא קול ריחים בבורני שבוע הבן שבוע הבן, אור הנר בברור חיל משתה שם משתה שם", ופרש"י ור"ח שם דאור הנר קאי אמשחה וסעודת הכנסת כלה. אמנם שם בתוד"ה אור הנר משמע דאור הנר קאי במילה. ויסוד דבריו הם מהירושלמי כתובות א' ה' (הובא בתוד"ה קול), דאיתא התם: קול מגרוס (ריחים) בעיר משתה שם משתה שם, אור הנר בברור חיל שבוע בן שבוע בן, משמע שאור הנר סימן למילה. ובמראה הפנים יישב בטו"י שבזמן גזרת (היונים

באר אליהו אבן העזר

בתומתם, ולא כמו יוחנן כה"ג שנעשה צדוקי, היו נתקנים גם הדברים הנ"ל.

והנה מצאנו ענין של כ"ה שנים גם בדברי ימי מלכי יהודה אצל יהושפט המלך שעליו נאמר שכשהיה רואה תלמיד חכם היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו וקורא לו רבי רבי מורי מורי, ואמר אני אין בי כח להרוג ולא לרדוף את אויבי אלא אני אומר שירה ואתה (הקב"ה) עושה מלחמה. וכן עשה הקב"ה שנאמר (בדברי הימים ב' כ' כ"ב) "ובעת החלו ברנה ותהלה (כשאמרו הלל ואמרו הודו לה' כי לעולם חסדו, כמו בחנוכה) נתן ה' מארבים... וינגפו", והוא מלך כ"ה שנים.

והנה בכ"ה בכסלו, נר ראשון של חנוכה, אנו מתחילים לקרוא בתורה בפרשת הנשיאים מידי יום ביומו, ופוחים בברכת כהנים המתחילה בפסוק "כה תברכו את בני ישראל" (כה בגימטריא 25). וכבר נאמר בזה הטעם כדי להזכיר זכות הכהנים החשמונאים שבזכותם יש לנו את נס חנוכה, לכן מתחילים בקריאת התורה דחנוכה בברכת כהנים.

אך נראה יותר דהיה ענין להזכיר את מלת "כה" בחנוכה, ולכן דוקא התחילו בברכת כהנים. וכעין רמז "כה תברכו", ביום כ"ה בכסלו יהיה יום ברכה לישראל שיהיה בו הנס הגדול של הנצחון על היונים, ושימצאו את פך השמן ושלדורי דורות יאמרו בו ברכות: להדליק נר, שעשה נסים ושהחיינו, שהן בבחינת ברכה משולשת כעין כרכת כהנים הפותחת ב"כה תברכו".

ויש לציין שהמלה "כה" מופיעה כחוט השדרה לכל אורך דברי ימי ישראל ובכל תקופה או מאורע חשוב בדברי ימי עמנו. ונציין כמה מהם וחלק כבר הזכיר בעל הטורים על המקום.

והנה ראוי לציין שבעוד שהמספרים חמישים ומאה הם מספר מרכיב חשוב במדות המשכן ובית ראשון, הרי שמספר עשרים וחמש לא נזכר כלל במידות המשכן והמקדש. אולם לעומת זאת בבית שלישי, נבואת יחזקאל בפרקים מ' - מ"א, מלאה במדות של מספר 25 והוא משמש מרכיב חשוב במדות בית שלישי.

גם בתרומת המקדש בדיני ערכין (בפ' בחוקותי) מופיעים כמעט כל הסכומים: חמישים, שלושים, עשרים, עשר וחמש. אך לא מופיע עשרים וחמש. ואילו ביחזקאל (מ"ה י"ב) כשמדובר על תרומת המקדש לעתיד לבוא, נזכרת מטבע של עשרים וחמישה.

ואכן בבית שני באמת קבלו חז"ל ושינו את המטבעות ע"פ יחזקאל, ואז היתה מטבע של מנה שהיא כ"ה סלעים.

יש לציין כי בדברי ימי ישראל מופיע התאריך כ"ה לחדש כסימן לגאולה.

בכ"ה באדר הוציא אויל מרודך את יהויכין מלך יהודה מבית הכלא שהיה שם ע"י נבוכדנצר שלושים ושבע שנים (בלי לצאת אף פעם).

בכ"ה באלול נשלם בנין חומת ירושלים בימי נחמיה.

בכ"ה בכסלו נצחו היהודים את היוונים, וזה היה בעצם סוף הגאולה, כי חזרה מלכות לישראל אחרי שהיו תחת כיבוש הבבלים, הפרסים והיוונים כשלש מאות שנה, ואילולי העוונות שלא היה נחרב בית שני היתה זו הגאולה השלמה והיו מתוספים ומושלמים הדברים שהיו חסרים בבית שני, כי כל זמן שהיו תחת שעבוד מלכיות עדן היתה שכינתא בגלותא, ואחרי נס חנוכה אם היו מחזיקים

באר אליהו אבן העזר

אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו" דרשו חז"ל בסוף תענית ביום חתונתו זה מתן תורה, ופירש רש"י שם דקאי איום הכיפורים, שבו ניתנו הלוחות השניים (שלא נשברו) לישראל, ואז נצטוו על מלאכת המשכן, וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש הראשון על ידי שלמה.

וא"כ, אם יום החתונה דומה למשכן ולבית המקדש הראשון, הרי יום החתונה העשרים וחמש הוא בבחינת "כה", שכאמור רומז על הגאולה השלמה ובנין בית המקדש העתידי שיבנה במהרה בימינו ויעמוד לעד ולנצח נצחים. אכ"ר.

נט.

כתובה מהתורה או מדרבנן

לכ' ידידי הנכבד שליט"א

אבוא בזה בהערה קצרה אודות מה שדברנו בענין תשלום מאתים מנה בכתובה אי הוא מהתורה או מדרבנן.

אמנם כבר דברו מזה רבים וילאה העט להעתיקם ולכתבם, אך בעיקרו של דבר מה ששאלת מהפסוק "כסף ישקול כמוהר הבתולות" (שמות כ"ב, ט"ז), ואיתא בגמ' כתובות י'. רשב"ג אומר כתובת אשה מן התורה, ומי אמר רשב"ג הכי? והתניא כסף ישקול כמהר הבתולות, שיהא זה כמהר הבתולות, ומהר הבתולות כזה. מכאן סמכו חכמים לכתובת אשה מן התורה. רשב"ג אומר כתובת אשה אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים.

ולמסקנא שם באמת סובר רשב"ג שכתובת אשה מן התורה.

בברית בין הבתרים (וי"א עוד לפני כן) אמר ה' לאברהם "כה יהיה זרעך".

בעקדת יצחק אמר אברהם "ואני והנער נלכה עד כה".

בציאת מצרים "כה תאמר לבני ישראל".

ולפרעה אמר משה "והנה לא שמעת עד כה", כנראה אתה לא שמעת שאברהם אמר "עד כה", דהיינו מקום עקדת יצחק ששם זובחים ישראל קרבנות, לכן אתה לא נותן לישראל ללכת לזבוח לה' ולכן נענש בעשר מכות המתחילות ב"כה אמר ה' בזאת תדע" וכו'.

במתן תורה "כה תאמר לבית יעקב".

וכן במלחמות ישראל עם הגויים כבר אמר יעקב "כה תאמרון לאדוני לעשו".

ומשה שלח למלך אדום "כה אמר אחיך ישראל".

ובני יוסף אמרו ליהושע בירושת הארץ "עד כה ברכני ה'" (יהושע י"ז י"ד).

גם בנבואת הנחמה של ירמיהו לכלל ישראל שאנו אומרים בראש השנה ב"זכרונות" - "כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעורידך אהבת כלולותיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה".

ועל התורה נאמר הפסוק המפורסם (ירמיה כ"ג כ"ט) "הלא כה דברי כאש נאום ה' וכפטיש יפוצץ סלע".

הרי לנו שבמלת "כה" ובמספר עשרים וחמש, רמוזים כל דברי ימי ישראל והנבואות לגאולה השלמה, ובנין בית המקדש.

והנה חז"ל השוו שמחת נשואין לבנין אחת מחורבות ירושלים ובית המקדש, כמ"ש כל המשמח חתן וכלה כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים. ובפסוק המפורסם בשיר השירים "צאנה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו